

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 11 marca 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Statut Szkół Europejskich — Właściwość Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich do orzekania w przedmiocie umowy o pracę na czas określony zawartej między Szkołą Europejską a nauczycielem, który nie został mianowany lub oddelegowany przez państwo członkowskie

W sprawach połączonych C-464/13 i C-465/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Bundesarbeitsgericht (Niemcy), postanowieniami z dnia 24 kwietnia 2013 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 27 sierpnia 2013 r., w postępowaniach:

Europäische Schule München

przeciwko

Silvanie Oberto (C-464/13),

Barbarze O’Leary (C-465/13),

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen (sprawozdawca), prezes izby, K. Jürimäe, J. Malenovský, M. Safjan i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Mengozzi,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 maja 2014 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Europäische Schule München przez H. Kunza-Hallsteina, Rechtsanwalt,
- w imieniu S. Oberto i B. O’Leary przez A. Freiherra von Schorlemera, Rechtsanwalt,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez B. Eggers i J. Curralla, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 4 września 2014 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: niemiecki.

Wyrok

- 1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 27 ust. 2 akapit pierwszy Konwencji określającej statut Szkół Europejskich zawartej w Luksemburgu w dniu 21 czerwca 1994 r. między państwami członkowskimi a Wspólnotami Europejskimi (Dz.U. L 212, s. 3).
- 2 Wnioski te zostały przedstawione w ramach dwóch sporów między Europäische Schule München a, odpowiednio, S. Oberto i B. O'Leary w przedmiocie właściwości niemieckich organów sądowych do rozpoznania powództwa mającego na celu kontrolę ważności określonego charakteru czasu trwania umowy o pracę zawartej przez zainteresowane.

Ramy prawne

Konwencja wiedeńska

- 3 Zgodnie z art. 1 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z dnia 23 maja 1969 r. (Recueil des traités des Nations unies, vol. 1155, s. 331, zwanej dalej „konwencją wiedeńską”), zatytułowanym „Zakres niniejszej konwencji”, ma ona zastosowanie do traktatów między państwami.
- 4 Artykuł 3 konwencji wiedeńskiej, zatytułowany „Porozumienia międzynarodowe nieobjęte zasięgiem niniejszej konwencji”, stanowi:

„Fakt, że niniejszej konwencji nie stosuje się ani do porozumień międzynarodowych, zawartych między państwami a innymi podmiotami prawa międzynarodowego lub między takimi innymi podmiotami prawa międzynarodowego, ani do porozumień międzynarodowych zawieranych w formie innej niż pisemna, nie wpływa na:

[...]

- b) zastosowanie do nich którejkolwiek z norm sformułowanych w niniejszej konwencji, którym podlegałyby one na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od tej konwencji;

[...]”.

- 5 Zgodnie z art. 31 konwencji wiedeńskiej zatytułowanym „Ogólna reguła interpretacji”:

„1. Traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu.

2. Dla celów interpretacji traktatu [...]

3. [f]ącznie z kontekstem należy brać pod uwagę:

[...]

- b) każdą późniejszą praktykę stosowania traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do jego interpretacji;

- c) wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego, mające zastosowanie w stosunkach między stronami.

[...]”.

Konwencja określająca statut Szkół Europejskich

6 Motywy 1–4 Konwencji określającej statut Szkół Europejskich stanowią:

„uwzględniając, że w dążeniu do wspólnego kształcenia dzieci pracowników Wspólnot Europejskich w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania Instytucji Europejskich, począwszy od roku 1957 tworzone są placówki noszące nazwę »Szkół Europejskich«;

uwzględniając, że Wspólnoty Europejskie pragną zapewnić tym dzieciom możliwość wspólnego kształcenia się i w tym celu mają wkład w budżet Szkół Europejskich;

uwzględniając, że system Szkół Europejskich jest systemem sui generis; uwzględniając, że stanowi on formę współpracy między państwami członkowskimi oraz między nimi a Wspólnotami Europejskimi, w pełni akceptując odpowiedzialność państw członkowskich za treść nauczania oraz organizację ich systemów edukacyjnych oraz za ich różnorodność kulturową i językową;

[uwzględniając, że]:

[...]

— należy zapewnić nauczycielom oraz pozostałym osobom, których to dotyczy właściwą ochronę prawną przed uchwałami Zarządu Szkół lub Rad Administracyjnych; w tym celu należy powołać Radę ds. Zażaleń, o ściśle ograniczonej jurysdykcji;

— jurysdykcja Rady ds. Zażaleń nie będzie naruszała jurysdykcji sądów krajowych w sprawach związanych z odpowiedzialnością cywilną i karną”.

7 Artykuł 7 tej konwencji stanowi:

„Organy wspólne dla wszystkich Szkół to:

- 1) zarząd;
- 2) sekretarz generalny;
- 3) Rada Inspektorów;
- 4) Rada ds. Zażaleń;

Każda Szkoła jest administrowana przez Radę Administracyjną i zarządzana przez dyrektora.

8 Artykuł 8 ust. 1 wspomnianej konwencji przewiduje:

„1. Zgodnie z artykułem 28 Zarząd Szkół składa się z następujących członków:

- a) przedstawiciel lub przedstawiciele na szczeblu ministerialnym każdego z państw członkowskich Wspólnot Europejskich upoważnieni do zaciągania zobowiązań w imieniu rządu tego państwa członkowskiego, przy założeniu że każde z państw członkowskich ma tylko jeden głos;
- b) członek Komisji Wspólnot Europejskich;
- c) przedstawiciel wyznaczony przez komitet pracowników (spośród kadry nauczycielskiej) zgodnie z artykułem 22;

- d) przedstawiciel rodziców uczniów wyznaczony przez stowarzyszenia rodziców zgodnie z artykułem 23”.
- 9 Artykuł 12 pkt 1) rzeczony konwencji brzmi następująco:
- „W sprawach administracyjnych Zarząd Szkół:
- 1) ustanawia zasady pełnienia obowiązków przez sekretarza generalnego, dyrektorów, kadre nauczycielską oraz, zgodnie z artykułem 9 ustęp 1 litera a), kadre administracyjną i pozostałych pracowników szkoły”.
- 10 Artykuł 19 pkt 4) i 6) Konwencji określającej statut Szkół Europejskich stanowi:
- „Zgodnie z artykułami 28 i 29 każda Rada Administracyjna opisana w artykule 7 składa się z ośmiu następujących członków:
- [...]
- 4) dwóch członków kadry nauczycielskiej, jednego reprezentującego kadre szkoły średniej oraz jednego kadre szkoły podstawowej i przedszkola jednocześnie;
- [...]
- 6) przedstawiciela kadry administracyjnej i pomocniczych pracowników Szkoły”.
- 11 W myśl art. 21 akapit drugi tej konwencji dyrektor musi posiadać kompetencje i kwalifikacje wymagane w jego kraju ojczystym do zarządzania instytucjami oświatowymi, przyznającymi świadectwo ukończenia, dające prawo do rozpoczęcia studiów uniwersyteckich.
- 12 Zgodnie z art. 22 akapit pierwszy wspomnianej konwencji komitet pracowników składa się z wybranych w drodze głosowania przedstawicieli kadry nauczycielskiej i administracyjnej oraz pozostałych pracowników każdej ze Szkół.
- 13 Artykuł 26 rzeczony konwencji stanowi:
- „Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich ma wyłączną jurysdykcję w sporach między umawiającymi się stronami, dotyczącymi wykładni i stosowania niniejszej konwencji w kwestiach nierozwiązanych przez Zarząd Szkół”.
- 14 Artykuł 27 ust. 1, 2 i 7 Konwencji określającej statut Szkół Europejskich stanowi:
- „1. Niniejszym ustanawia się Radę ds. zażeń.
2. Rada ds. zażeń ma wyłączną jurysdykcję jako pierwsza i ostatnia instancja, jeśli wszystkie drogi administracyjne zostały wyczerpane, w każdym sporze dotyczącym stosowania niniejszej konwencji, dla wszystkich osób, których ona dotyczy, z wyjątkiem kadry administracyjnej i pozostałych pracowników Szkoły, oraz po uwzględnieniu zgodności z prawem wszelkich aktów opartych na niniejszej konwencji lub regulaminów wprowadzonych na jej podstawie, które mają niekorzystny skutek dla tych osób w wyniku działań Zarządu Szkół lub Rady Administracyjnej Szkoły w trakcie wykonywania uprawnień określonych przez niniejszą konwencję. Jeżeli spory te dotyczą kwestii finansowych, Rada ds. Zażeń ma nieograniczoną jurysdykcję.

Warunki oraz szczegółowe zasady dotyczące postępowania ustanowione są, [w zależności od przypadku], przez Zasady pełnienia obowiązków przez kadrę nauczycielską lub w Warunkach zatrudnienia nauczycieli pracujących w niepełnym wymiarze godzin, lub też regulaminie Szkół.

[...]

7. Inne spory, w których Szkoły są stroną, podlegają jurysdykcji krajowej. W szczególności właściwość sądów krajowych w odniesieniu do spraw związanych z odpowiedzialnością cywilną i karną nie jest naruszona przez niniejszy artykuł”.

Warunki zatrudnienia nauczycieli kontraktowych

- 15 Punkty 1.1–1.3 Warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych Szkół Europejskich zatrudnionych między dniem 1 września 1994 r. a dniem 31 sierpnia 2011 r. (zwanymi dalej „warunkami zatrudnienia nauczycieli kontraktowych”), uchwalone przez Zarząd Szkół, przewidują:

„1.1 Statut Szkół Europejskich przewiduje, że podstawowa kadra nauczycielska składa się z nauczycieli oddelegowanych na czas określony przez państwa członkowskie.

1.2

Oprócz tej podstawowej kadry nauczycielskiej Szkoły Europejskie zatrudniają nauczycieli kontraktowych [...]

1.3 W warunkach zatrudnienia nauczycieli kontraktowych przewidziane są roczne umowy o pracę. Obowiązki służbowe nauczycieli kontraktowych mogą ulegać zmianie każdego roku, w zależności od liczby godzin lekcyjnych, które nie mogą zostać zrealizowane przez nauczycieli oddelegowanych.

[...]”.

- 16 Zgodnie z pkt 2 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych dyrektor może zatrudnić nauczycieli kontraktowych w celu zaspokojenia tymczasowych potrzeb w zakresie nauczania.

- 17 Punkty 3.2 i 3.4 wspomnianych warunków, dotyczące warunków zatrudnienia pomocniczej kadry nauczycielskiej stanowią:

„3.2 Przepisy artykułu [...] oraz 80 zasad pełnienia obowiązków przez kadrę nauczycielską oddelegowaną do Szkół Europejskich obowiązują również w stosunku do nauczycieli zatrudnionych przez dyrektora.

[...]

3.4 Ustawodawstwo państwa siedziby szkoły

Z zastrzeżeniem powyższych przepisów, warunki zatrudnienia i warunki wypowiedzenia stosunków pracy nauczycieli kontraktowych, nauczycieli religii oraz personelu pomocniczego podlegają w zakresie warunków i stosunków pracy, ubezpieczenia społecznego oraz prawa podatkowego ustawodawstwu państwa siedziby szkoły.

Spory rozstrzygają sądy państwa siedziby szkoły”.

Zasady pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską

- 18 Artykuł 6 lit. a) Zasad pełnienia obowiązków przez kadrę, nauczycielską oddelegowaną do Szkół Europejskich (zwanymi dalej „zasadami pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę, nauczycielską”), uchwalonych przez Zarząd Szkół, stanowi:

„Stanowiska, do których stosują się niniejsze zasady, podlegają klasyfikacji według następujących kategorii:

- a) Kadra kierownicza

— Dyrektor

[...]”.

- 19 Artykuł 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską przewiduje:

„1. Rada ds. Zażaleń jest wyłącznie właściwa do rozstrzygania w pierwszej i ostatniej instancji wszelkich sporów pomiędzy organami dyrekcji Szkół a członkami personelu Szkół w zakresie zgodności z prawem aktu, z którym wiążą się dla tych ostatnich niekorzystne skutki. Jeżeli spory te dotyczą kwestii finansowych, Rada ds. Zażaleń ma nieograniczoną jurysdykcję.

2. Z zastrzeżeniem postanowień art. 77, odwołanie do Rady ds. Zażaleń jest dopuszczalne wyłącznie wtedy:

— gdy poprzedzono je odwołaniem w trybie administracyjnym do Sekretarza Generalnego na podstawie art. 79 niniejszych zasad;

i

— gdy podjęta została domniemana lub wyraźna decyzja o jego oddaleniu.

3. W drodze odstępstwa od ust. 2 decyzje Rad Administracyjnych Szkół lub Zarządu Szkół mogą być zaskarżane bezpośrednio do Rady ds. Zażaleń.

[...]”.

- 20 Artykuł 86 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską brzmi następująco:

„Wykładnia artykułów niniejszych zasad analogicznych do artykułów zawartych w regulaminie pracowniczym urzędników wspólnotowych będzie dokonywana według kryteriów stosowanych przez Komisję”.

Prawo niemieckie

- 21 Paragraf 20 Gerichtsverfassungsgesetz (ustawy o ustroju sądów) przewiduje:

„[...]”

(2) Ponadto jurysdykcja krajowa nie obejmuje również osób [...] w zakresie, w jakim są one z niej zwolnione zgodnie z zasadami ogólnymi prawa międzynarodowego, na podstawie umów międzynarodowych lub na podstawie innych przepisów”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 22 Silvana Oberto i Barbara O'Leary są nauczycielkami kontraktowymi w Europäische Schule München, przy czym wykonują one tę pracę, odpowiednio, od 1998 r. i od 2003 r. Wiążące je umowy o prowadzenie zajęć, podpisywane przez dyrektora szkoły, były zawierane na czas określony na okres jednego roku. Ostatnio zawarte z nimi kolejne umowy o prowadzenie zajęć z dnia 13 lipca 2010 r. opiewały na okres od 1 września 2010 r. do 31 sierpnia 2011 r.
- 23 Artykuł 10 umów o prowadzenie zajęć z dnia 13 lipca 2010 r., zawartych między dyrektorem Europäische Schule München a, odpowiednio, S. Oberto i B. O'Leary przewidywały:

„Prawo właściwe i właściwość sądu

1. Do stosunku prawnego powstałego na podstawie umowy o prowadzenie zajęć stosuje się w poniższej kolejności postanowienia niniejszej umowy, »nowe warunki« oraz znajdujące zastosowanie zgodnie z punktem 3.2 nowych warunków [zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską]. Prawo niemieckie znajduje zastosowanie zgodnie z punktem 3.4. warunków jedynie w zakresie, w jakim niniejsza umowa oraz znajdujące zastosowanie do niniejszej umowy przepisy dotyczące Szkół Europejskich nie zawierają uregulowań, a dana luka w regulacji dotyczy nieuregulowanych w niniejszej umowie warunków i stosunków pracy, ubezpieczeń społecznych oraz prawa podatkowego.

2. Do rozstrzygania wynikających z niniejszej umowy sporów pomiędzy szkołą a nauczycielem kontraktowym w zakresie dotyczącym stosunków prawnych stron podlegających niniejszej umowie lub przepisom dotyczącym Szkół Europejskich wyłącznie właściwa jest zgodnie z art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską Rada ds. Zażeń. Do niemieckich sądów państwowych można, zgodnie z artykułem 3.4 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych [...], wystąpić jedynie w przypadku sporów pomiędzy szkołą a nauczycielami kontraktowymi, dotyczących wyłącznie zagadnień, co do których zgodnie z powyższym ustępem 1 zastosowanie znajduje prawo niemieckie”.

- 24 Silvana Oberto i Barbara O'Leary zakwestionowały, w drodze dwóch powództw wniesionych do Arbeitsgericht München (sąd pracy w Monachium), ograniczenie do roku czasu trwania swoich umów o pracę. Podnosiły one przed Arbeitsgericht München, że sądy niemieckie były właściwe do orzekania w przedmiocie ważności ograniczenia czasu trwania ich stosunków pracy. Orzeczeniem wstępnym Arbeitsgericht München uznał te powództwa za dopuszczalne, mimo podniesienia zarzutu niedopuszczalności przez Europäische Schule München.
- 25 Ponieważ apelacja wniesiona przez Europäische Schule München okazała się nieskuteczna, szkoła ta wniosła rewizję do Bundesarbeitsgericht (federalnego sądu pracy). Europäische Schule München podniosła przed tym sądem, że nie podlega sądownictwu niemieckiemu, ponieważ spór w postępowaniu głównym należy do wyłącznej właściwości Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich.
- 26 W tym kontekście Bundesarbeitsgericht nurtuje kwestia właściwości niemieckich organów sądowych do rozpoznania sporu w postępowaniu głównym. Sąd odsyłający uważa, że orzeczenie, które powinien wydać w przedmiocie tej właściwości zależy od wykładni art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich.

27 W tych okolicznościach Bundesarbeitsgericht postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału w każdym z postanowień odsyłających z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, iż zatrudnieni przez Szkołę Europejską nauczyciele kontraktowi, którzy nie zostali oddelegowani przez państwa członkowskie, zaliczają się do osób wskazanych w tej konwencji i nie są wyłączeni – tak jak kadra administracyjna i personel pomocniczy szkoły – spod zakresu stosowania tego uregulowania?

2) W razie udzielenia przez Trybunał odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

Czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że uregulowanie to obejmuje również ocenę zgodności z prawem niekorzystnego aktu wydanego przez dyrektora szkoły względem nauczycieli kontraktowych w ramach wykonywania jego uprawnień na podstawie konwencji lub przepisów wydanych na jej podstawie?

3) W razie udzielenia przez Trybunał odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie:

Czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że również zawarcie na czas określony umowy między dyrektorem szkoły europejskiej i nauczycielem kontraktowym dotyczącej stosunku pracy tego nauczyciela, stanowi niekorzystny akt wydany przez dyrektora względem nauczyciela kontraktowego?

4) W razie udzielenia przez Trybunał odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie lub trzecie:

Czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że Rada ds. Zażaleń, o której w nim mowa, jest, po wyczerpaniu drogi administracyjnej, wyłącznie właściwa jako pierwsza i ostatnia instancja do rozstrzygania sporów dotyczących ograniczenia czasu trwania umowy o pracę zawartej przez dyrektora szkoły z nauczycielem kontraktowym, jeżeli to porozumienie w znacznym stopniu oparte jest na wytycznej Zarządu zawartej w pkt 1.3 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych, który przewiduje roczne umowy o pracę?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie właściwości Trybunału

28 Silvana Oberto i Barbara O'Leary zakwestionowały właściwość Trybunału do dokonania wykładni postanowień Konwencji określającej statut Szkół Europejskich z tego względu, że konwencja ta nie może zostać uznana za część prawa Unii.

29 W tym względzie należy przypomnieć, że umowa zawarta przez Radę Unii Europejskiej zgodnie z art. 217 TFUE i 218 TFUE stanowi w zakresie dotyczącym Unii Europejskiej akt przyjęty przez instytucję Unii w rozumieniu art. 267 akapit pierwszy lit. b) TFUE, że postanowienia tego rodzaju umowy stanowią od momentu jej wejścia w życie integralną część porządku prawnego Unii oraz że w ramach tego porządku prawnego Trybunał jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni tej umowy (zob. wyrok Demirel, 12/86, EU:C:1987:400, pkt 7).

- 30 To samo odnosi się do umowy międzynarodowej takiej jak Konwencja określająca statut Szkół Europejskich, która została zawarta na podstawie art. 235 traktatu WE (następnie przekształconego w art. 308 WE, a obecnie art. 352 TFUE) przez Wspólnoty Europejskie, uprawnione do tego decyzją Rady 94/557/WE, Euratom z dnia 17 czerwca 1994 r. upoważniającą Wspólnotę Europejską i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej do podpisania i zawarcia Konwencji określającej statut Szkół Europejskich (Dz.U. L 212, s. 1).
- 31 Trybunał jest zatem właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni tej konwencji oraz aktów przyjętych na jej podstawie.

Uwagi wstępne

- 32 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że system Szkół Europejskich jest systemem „sui generis”, który w drodze umowy międzynarodowej tworzy formę współpracy między państwami członkowskimi oraz między nimi a Unią Europejską (zob. wyrok Miles i in., C-196/09, EU:C:2011:388, pkt 39).
- 33 Z orzecznictwa wynika również, że Szkoły Europejskie stanowią organizację międzynarodową, która – pomimo licznych funkcjonalnych powiązań z Unią – zachowuje formalną odrębność od niej i jej państw członkowskich (zob. podobnie wyrok Miles i in., EU:C:2011:388, pkt 42).
- 34 W rezultacie chociaż Konwencja określająca statut Szkół Europejskich stanowi w zakresie dotyczącym Unii akt przyjęty przez instytucję Unii w rozumieniu art. 267 akapit pierwszy lit. b) TFUE, to podlega ona także prawu międzynarodowemu, a w szczególności, z punktu widzenia jej wykładni, międzynarodowemu prawu traktatów (zob. podobnie wyrok Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, pkt 39).
- 35 Międzynarodowe prawo traktatów zostało zasadniczo skodyfikowane w konwencji wiedeńskiej. Zgodnie z art. 1 tej konwencji ma ona zastosowanie do traktatów między państwami. Jednakże zgodnie z art. 3 lit. b) wspomnianej konwencji fakt, że nie stosuje się jej do porozumień międzynarodowych zawartych między państwami a innymi podmiotami prawa międzynarodowego, nie wpływa na zastosowanie do nich wszelkich norm sformułowanych w konwencji wiedeńskiej, którym podlegałyby one na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od tej konwencji.
- 36 Wynika stąd, że postanowienia zawarte w konwencji wiedeńskiej mają zastosowanie do umowy zawartej pomiędzy państwami członkowskimi a organizacją międzynarodową, takiej jak Konwencja określająca statut Szkół Europejskich, albowiem postanowienia te stanowią wyraz ogólnego, zwyczajowego prawa międzynarodowego. A zatem konwencję tę należy interpretować zgodnie z tymi postanowieniami (zob. podobnie wyrok Brita, EU:C:2010:91, pkt 41).
- 37 Zgodnie z art. 31 konwencji wiedeńskiej, który stanowi wyraz zwyczajowego prawa międzynarodowego (zob. podobnie wyrok Komisja/Finlandia, C-118/07, EU:C:2009:715, pkt 39), traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu (zob. wyrok Brita, EU:C:2010:91, pkt 43).
- 38 Ponadto w myśl art. 31 ust. 3 lit. b) konwencji wiedeńskiej przy wykładni traktatu należy brać pod uwagę każdą późniejszą praktykę stosowania traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do jego interpretacji.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 39 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że zatrudnieni przez Szkołę Europejską nauczyciele kontraktowi, którzy nie są oddelegowani

przez państwa członkowskie, zaliczają się do osób wskazanych w tym postanowieniu i nie są wyłączeni – tak jak kadra administracyjna i personel pomocniczy szkoły – spod zakresu stosowania tego uregulowania.

- 40 W tym względzie należy wskazać, że zgodnie z art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze oraz z art. 27 ust. 2 akapit drugi tej konwencji, po pierwsze, Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich ma wyłączną jurysdykcję jako pierwsza i ostatnia instancja, jeśli wszystkie drogi administracyjne zostały wyczerpane, w każdym sporze dotyczącym stosowania wspomnianej konwencji, dla wszystkich osób, których ona dotyczy, z wyjątkiem kadry administracyjnej i personelu pomocniczego szkoły, a po drugie, warunki oraz szczegółowe zasady dotyczące postępowania ustanowione są, w zależności od przypadku, przez zasady pełnienia obowiązków przez kadrę nauczycielską lub w warunkach zatrudnienia nauczycieli kontraktowych.
- 41 W rezultacie z brzmienia art. 27 ust. 2 Konwencji określającej statut Szkół Europejskich wynika, że nauczyciele kontraktowi zaliczają się do osób, o których mowa w akapicie pierwszym zdanie pierwsze tego postanowienia, i nie są wyłączeni – tak jak kadra administracyjna i personel pomocniczy szkoły – spod zakresu stosowania tego uregulowania.
- 42 Taka wykładnia znajduje ponadto potwierdzenie w kontekście, w jaki wpisuje się art. 27 ust. 2 Konwencji określającej statut Szkół Europejskich.
- 43 Jak wskazała bowiem Komisja w swych uwagach, z konwencji tej, w szczególności z jej art. 19 pkt 4) i 6) oraz art. 22 akapit pierwszy wynika, że akt ten wprowadza wyraźne rozróżnienie między kadrą nauczycielską z jednej strony a kadrą administracyjną i personelem pomocniczym z drugiej strony.
- 44 W konsekwencji odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć, że art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że zatrudnieni przez Szkołę Europejską nauczyciele kontraktowi, którzy nie są oddelegowani przez państwa członkowskie, zaliczają się do osób wskazanych w tym postanowieniu i nie są wyłączeni – tak jak kadra administracyjna i personel pomocniczy szkoły – spod zakresu stosowania tego uregulowania.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 45 Poprzez pytanie trzecie, które należy rozpatrzyć przed pytaniem drugim, sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że postanowienie umowne dotyczące ograniczenia czasu trwania stosunku pracy widniejące w umowie o pracę zawartej między szkołą a nauczycielem kontraktowym stanowi akt, który ma niekorzystny skutek dla tego nauczyciela.
- 46 Należy zauważyć w tym względzie, że owa konwencja nie zawiera żadnej definicji pojęcia aktu, który ma niekorzystny skutek, widniejącego w art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze tej konwencji.
- 47 Jak zwracają uwagę Europäische Schule München i Komisja, pomiędzy poszczególnymi wersjami językowymi wspomnianej konwencji istnieje rozbieżność, jeżeli chodzi o określenie „aktu, który ma niekorzystny skutek”, ponieważ niektóre z nich, między innymi wersje językowe hiszpańska, angielska, francuska i włoska używają, odpowiednio, określeń „un acto”, „any act”, „un acte” i „un atto”, które mają dużo większy zakres niż określenie użyte w wersji niemieckiej, a mianowicie „Entscheidung”, oznaczające dosłownie „decyzję”.
- 48 W tym względzie przypomnienia wymaga, że na podstawie motywu czwartego tiret piąte Konwencji określającej statut Szkół Europejskich jednym z celów tej konwencji jest zapewnienie nauczycielom oraz pozostałym osobom, do których stosuje się tę konwencję, właściwą ochronę prawną przed uchwałami Zarządu Szkół lub Rad Administracyjnych.

- 49 Ponieważ ponadto żadne postanowienie wspomnianej konwencji ani żaden z przyjętych w jej wykonaniu przepisów podlegających uwzględnieniu na podstawie art. 31 ust. 3 lit. b) konwencji wiedeńskiej nie stoi temu na przeszkodzie, należy w tym wypadku – zważywszy w szczególności na cel przypomniany w poprzednim punkcie niniejszego wyroku – dać pierwszeństwo szerokiej wykładni pojęcia aktu, który ma niekorzystny skutek.
- 50 Podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 27 ust. 2 akapit drugi Konwencji określającej statut Szkół Europejskich warunki zatrudnienia nauczycieli kontraktowych, które określają w głównej mierze warunki oraz szczegółowe zasady dotyczące postępowań wszczynanych przed Radą ds. Zażaleń, przewidują w swym pkt 3.2, że art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską, zawarty w tytule VII tego aktu poświęconym środkiem odwoławczym, znajduje zastosowanie do nauczycieli kontraktowych, ponieważ Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich jest wyłącznie właściwa do rozstrzygania w pierwszej i ostatniej instancji wszelkich sporów pomiędzy organami dyrekcji Szkół Europejskich a nauczycielami kontraktowymi dotyczącym zgodności z prawem „aktu, który ma dla tych ostatnich niekorzystny skutek”.
- 51 W tym względzie należy stwierdzić, że art. 80 ust. 1 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską jest sformułowany w sposób analogiczny do art. 91 regulaminu pracowniczego urzędników Wspólnot Europejskich [rozporządzeniem Rady (EWG, Euratom, EWWiS) nr 259/68 z dnia 29 lutego 1968 r. ustanawiającym regulamin pracowniczy urzędników i warunki zatrudnienia innych pracowników Wspólnot Europejskich oraz wprowadzającym środki mające czasowe zastosowanie do urzędników Komisji (Dz.U. L 56, s. 1)], na podstawie którego Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do rozstrzygania wszelkich sporów pomiędzy Unią a osobami, wobec których stosuje się ten regulamin pracowniczy, w zakresie zgodności z prawem aktu, z którym wiążą się niekorzystne skutki dla danej osoby w rozumieniu art. 90 ust. 2 tego regulaminu.
- 52 Ponadto zgodnie z art. 86 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską wykładnia postanowień tych zasad, które stanowią odpowiedniki przepisów regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej, jest dokonywana według kryteriów stosowanych przez Komisję.
- 53 W myśl utrwalonego orzecznictwa Trybunału jedynie akty bezpośrednio i indywidualnie oddziałujące na sytuację prawną zainteresowanych mogą być uznawane za niekorzystne. Jednocześnie Trybunał wielokrotnie dokonywał wykładni pojęcia aktu, z którym wiążą się niekorzystne skutki, w rozumieniu art. 90 regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej, jako każdego aktu mogącego bezpośrednio oddziaływać na określoną sytuację prawną (zob. w szczególności postanowienie Strack/Komisja, C-237/06 P, EU:C:2007:156, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 54 Ponadto Trybunał orzekł już w przeszłości w ramach sporu między członkiem personelu pomocniczego a Komisją, że w tamtej sprawie „aktem, z którym wiążą się niekorzystne skutki” w rozumieniu art. 90 ust. 2 wspomnianego regulaminu pracowniczego była umowa o pracę (zob. wyrok Castagnoli/Komisja, 329/85, EU:C:1987:352, pkt 11).
- 55 W rezultacie umowę, na podstawie której zatrudniony zostaje nauczyciel kontraktowy, należy uznać za „akt, z którym wiążą się niekorzystne skutki” w rozumieniu art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską, a fortiori gdy chodzi – jak w niniejszej sprawie – o element umowy narzucony przez prawo właściwe, taki jak okres obowiązywania tej umowy, który wynika bezpośrednio z zastosowania pkt 1.3 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych.
- 56 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie trzecie winna brzmieć: art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by postanowienie umowne o ograniczeniu czasu trwania stosunku pracy widniejące w umowie o pracę zawartej między szkołą a nauczycielem kontraktowym zostało uznane za akt, który ma dla tego ostatniego niekorzystny skutek.

W przedmiocie pytania drugiego

- 57 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że akt wydany przez dyrektora szkoły w wykonaniu jego uprawnień jest objęty tym uregulowaniem.
- 58 Należy uściślić, że sama okoliczność, iż akty wydawane przez dyrektora nie zostały wyraźnie wymienione w art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze wspomnianej konwencji, nie może powodować wykluczenia tych aktów z zakresu stosowania rzeczzonego przepisu.
- 59 Z jednej bowiem strony przypomnienia wymaga, że na podstawie art. 27 ust. 2 akapit drugi Konwencji określającej statut Szkół Europejskich warunki oraz szczegółowe zasady dotyczące postępowań wszczynanych przed Radą ds. Zażeń ustanowione są, w zależności od przypadku, przez zasady pełnienia obowiązków przez kadrę nauczycielską lub w warunkach zatrudnienia nauczycieli kontraktowych.
- 60 Z drugiej strony Konwencję określającą statut Szkół Europejskich należy interpretować w szczególności zgodnie z art. 31 konwencji wiedeńskiej, na podstawie którego należy brać pod uwagę wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego mające zastosowanie w stosunkach między stronami oraz przywiązywać dużą wagę do każdej późniejszej praktyki stosowania pierwszej z tych konwencji.
- 61 W tym względzie, jak wynika z orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, późniejsza praktyka stosowania traktatu może przeważać na wyraźnymi postanowieniami tego traktatu, o ile praktyka ta stanowi wyraz porozumienia stron [MTS, sprawa świątyni Préah Vihear (Kambodża przeciwko Tajlandii), wyrok z dnia 15 czerwca 1962 r., Recueil 1962, s. 6].
- 62 W rezultacie, aby określić zakres wyrażenia „aktu Zarządu Szkół lub Rady Administracyjnej Szkoły” zawartego w art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich, należy odnieść się do wszystkich odpowiednich norm prawa międzynarodowego mających zastosowanie w stosunkach między stronami oraz do każdej późniejszej praktyki stosowania tej konwencji.
- 63 W niniejszym wypadku należy stwierdzić, że zgodnie z art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską, do którego odsyła pkt 3.2 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych i który określa zgodnie z art. 27 ust. 2 akapit drugi Konwencji określającej statut Szkół Europejskich niektóre warunki oraz szczegółowe zasady dotyczące postępowań wszczynanych przed Radą ds. Zażeń Szkół Europejskich, wyłączna właściwość tej ostatniej rozciąga się na wszystkie spory pomiędzy organami dyrekcji Szkół Europejskich a członkami personelu w zakresie zgodności z prawem aktów, które mają dla tych ostatnich niekorzystny skutek. Otóż w szczególności z art. 7 akapit drugi tej konwencji w związku z art. 21 akapit drugi tego aktu, a także z art. 6 lit. a) zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską oraz z załącznika I do tych zasad wynika, że dyrektor Szkoły Europejskiej jest organem dyrekcji tej szkoły.
- 64 Brzmienie art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską odbiega więc od brzmienia art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich.
- 65 Na podstawie wspomnianego art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadrę nauczycielską rozwinięte zostało następnie orzecznictwo Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich, zgodnie z którym można wnosić środki zaskarżenia przeciwko aktom, które mają niekorzystny skutek, wydanym przez organy dyrekcji Szkół Europejskich. Orzecznictwo to należy uznać za późniejszą praktykę stosowania Konwencji określającej statut Szkół Europejskich w rozumieniu art. 31 ust. 3 lit. b) konwencji wiedeńskiej.

- 66 Praktyka ta nigdy nie została zakwestionowana przez strony wspomnianej konwencji. Z kolei brak zakwestionowania przez te strony należy rozumieć jako przejaw ich dorozumianej zgody na taką praktykę.
- 67 Wynika stąd, że ową praktykę, opartą na art. 80 zasad pełnienia obowiązków przez oddelegowaną kadre nauczycielską należy zakwalifikować jako ustanawiającą porozumienie stron co do interpretacji art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich. Praktyka ta może zatem przeważać nad brzmieniem tego ostatecznego postanowienia, które winno w związku z tym być rozumiane jako niestojące na przeszkodzie temu, by akty organów dykcji Szkół Europejskich były co do zasady uznawane za objęte owym postanowieniem.
- 68 Co się tyczy wpływu pkt 3.4 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych na spór w postępowaniu głównym, należy przypomnieć, że na podstawie tego przepisu sądy państwa siedziby szkoły są właściwe do rozstrzygania ewentualnych sporów dotyczących warunków zatrudnienia i warunków wypowiedzenia stosunków pracy nauczycieli kontraktowych, nauczycieli religii oraz personelu pomocniczego, które podlegają w zakresie warunków i stosunków pracy, ubezpieczenia społecznego oraz prawa podatkowego ustawodawstwu państwa siedziby szkoły, z zastrzeżeniem przepisów poprzedzających ten przepis.
- 69 Tymczasem w zakresie, w jakim rzeczony spór dotyczy ograniczenia czasu trwania umowy o pracę, przewidzianego w pkt 1.3 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych, nie może on należeć do właściwości sądów siedziby danej Szkoły Europejskiej. Co więcej, powyższe stwierdzenie znajduje także swój wyraz w art. 10 pkt 2) umów o prowadzenie zajęć zawartych między stronami w postępowaniu głównym.
- 70 Wynika z tego, że należy stwierdzić, iż pkt 1.3, 3.2 i 3.4 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych należy interpretować w ten sposób, że spór dotyczący postanowienia umownego o ograniczeniu czasu trwania stosunku pracy widniejącego w umowie o pracę zawartej pomiędzy nauczycielem kontraktowym a dyrektorem Szkoły Europejskiej należy do wyłącznej właściwości Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich.
- 71 Ponadto, wbrew temu, co utrzymywały S. Oberto i B. O'Leary na rozprawie, należy zauważyć, że powyższa wykładnia właściwych postanowień Konwencji określającej statut Szkół Europejskich i przepisów warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych, zgodnie z którymi Rada ds. Zażeń jest wyłącznie właściwa do rozstrzygnięcia sporu takiego jak ten, którego dotyczy postępowanie główne, nie narusza prawa zainteresowanych do skutecznej ochrony sądowej.
- 72 Co się tyczy Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich, Trybunał orzekł już, że spełnia ona wszystkie kryteria pozwalające na zakwalifikowanie organu jako „sądu” w rozumieniu art. 267 TFUE, zwłaszcza jeśli chodzi o podstawę prawną istnienia organu, jego stały lub tymczasowy charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradiktoryjność postępowania, stosowanie przez ten organ przepisów prawa oraz jego niezawisłość, z tym tylko wyjątkiem, że nie jest to organ jednego z państw członkowskich (zob. podobnie wyrok *Miles i in.*, EU:C:2011:388, pkt 37–39).
- 73 Następnie należy przypomnieć, że na podstawie art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej celem zasady skutecznej ochrony sądowej nie jest przyznanie prawa dostępu do dwóch instancji sądowych, ale jedynie zapewnienie prawa dostępu do sądu (zob. wyrok *Sánchez Morcillo i Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 36).
- 74 Wreszcie o ile Trybunał wskazał w ww. wyroku *Miles* (EU:C:2011:388, pkt 43–45), że nie był właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytanie, z którym zwróciła się do niego Rada ds. Zażeń Szkół Europejskich, ponieważ nie stanowi ona „sądu jednego z państw członkowskich” w rozumieniu art. 267 TFUE, o tyle przyznał on również, że możliwość – a nawet obowiązek – występowania przez tę Radę ds. Zażeń do Trybunału w ramach sporu między członkami kadry nauczycielskiej

oddelegowanymi do Szkoły Europejskiej a tą szkołą i w którym należy stosować zasady ogólne prawa Unii, jest jak najbardziej możliwa do wyobrażenia, jednak to do państw członkowskich należy reforma aktualnie obowiązującego systemu ochrony sądowej ustanowionego w Konwencji określającej statut Szkół Europejskich.

- 75 W rezultacie należy uznać, że obowiązek wniesienia przez pozwane w postępowaniu głównym ich sprawy dotyczącej ważności postanowienia umownego o ograniczeniu czasu trwania stosunku pracy widniejącego w ich umowach o pracę zawartych z dyrektorem Europäische Schule München do Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich, która orzeka w pierwszej i ostatniej instancji i nie jest uprawniona do występowania do Trybunału z odesłaniem prejudycjalnym, nie narusza ich prawa do skutecznej ochrony sądowej.
- 76 Zważywszy na powyższe rozważania, odpowiedź na pytanie drugie winna brzmieć: art. 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by akt przyjęty przez dyrektora Szkoły Europejskiej w wykonaniu jego uprawnień był co do zasady objęty tym postanowieniem. Punkty 1.3, 3.2 i 3.4 warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych należy interpretować w ten sposób, że spór dotyczący ważności postanowienia umownego o ograniczeniu czasu trwania stosunku pracy widniejącego w umowie o pracę zawartej między nauczycielem kontraktowym a tym dyrektorem należy do wyłącznej właściwości Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich.

W przedmiocie pytania czwartego

- 77 Mając na uwadze treść odpowiedzi na pytanie pierwsze, nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie czwarte.

W przedmiocie kosztów

- 78 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich zawartej w Luksemburgu w dniu 21 czerwca 1994 r. między państwami członkowskimi a Wspólnotami Europejskimi należy interpretować w ten sposób, że zatrudnieni przez Szkołę Europejską nauczyciele kontraktowi, którzy nie są oddelegowani przez państwa członkowskie, zaliczają się do osób wskazanych w tym postanowieniu i nie są wyłączeni – tak jak kadra administracyjna i personel pomocniczy szkoły – spod zakresu stosowania tego uregulowania.
- 2) Artykuł 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by postanowienie umowne o ograniczeniu czasu trwania stosunku pracy widniejące w umowie o pracę zawartej między szkołą a nauczycielem kontraktowym zostało uznane za akt, który ma dla tego ostatniego niekorzystny skutek.
- 3) Artykuł 27 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze Konwencji określającej statut Szkół Europejskich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by akt przyjęty przez dyrektora Szkoły Europejskiej w wykonaniu jego uprawnień był co do

zasady objęty tym postanowieniem. Punkty 1.3, 3.2 i 3.4 Warunków zatrudnienia nauczycieli kontraktowych Szkół Europejskich zatrudnionych między dniem 1 września 1994 r. a dniem 31 sierpnia 2011 r. należy interpretować w ten sposób, że spór dotyczący ważności postanowienia umownego o ograniczeniu czasu trwania stosunku pracy widniejącego w umowie o pracę zawartej między nauczycielem kontraktowym a tym dyrektorem należy do wyłącznej właściwości Rady ds. Zażeń Szkół Europejskich.

Podpisy